

Gyógyszerészet

A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETI TÁRSASÁG LAPJA

Felelős szerkesztő: DR. LÁNG BÉLA

Szerkesztők:

DR. BRANTNER ANTAL, CSAPÓ ZOLTÁN, DR. KOVÁCS LÁSZLÓ és DR. VINCZE ZOLTÁN

25. évfolyam

Technikai szerkesztő: LÁNG MIKLÓS

1981. január

I. SZÁM

*A Magyar Gyógyszerészeti Társaság tagjainak és minden kedves olvasónknak
eredményekben gazdag, boldog új esztendőt kíván*

a szerkesztőség

Gyógyszerészet 25. 1—4. 1981.

A gyógyszerészet tudományos és gyakorlati fejlődése, politikája és feladatai

DR. ZALAI KÁROLY

A szerző a Gyógyszerészet c. szaklap megjelenésének 25. évfordulója kapcsán összefoglalást ad a lap célkitűzéseiről, feladatáról, az elért eredményekről. Tudományszakonként elemzi és tudománytörténeti szempontból értékeli az elmúlt 25 év alatt megjelent közleményeket.

*

Értékelés és perspektivikus feladatok a „Gyógyszerészet” 25. évfolyamának indulásakor

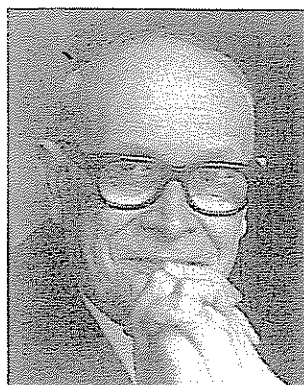
A kódexek írásának több évszázados, technikailag alig fejlődött gyakorlatában új korszakot jelentett a könyvnyomtatás 15. századi bevezetése. Az információközlés ezen új módszere további minőségi változást hozott a tudomány és gyakorlat számára a periodikák megjelenésével. Hazánkban az első gyógyszerészeti szaklapok megjelenése (Gyógyszerészi Hírlap 1848, Gyógyszerési Hetilap 1862) időben szorosan csatlakozott az orvosi szaklapok kiadásához (Orvosi Tár 1831, Orvosi Hetilap 1857), és jelentősen megelőzte a kémikusok ilyen irányú tevékenységét (Magyar Chemiai Folyóirat 1895).

A magyar gyógyszerészi periodika kiadás tehát csupán mindössze 132 évre tekint vissza, így nem érdemtelen, ha a „Gyógyszerészet” 25. évfolyamának küszöbén megkísérlem elemezni és értékelni az elmúlt utolsó negyed évszázadot — amely korszak kb. egyötödét teszi ki ezirányú eddigi összes

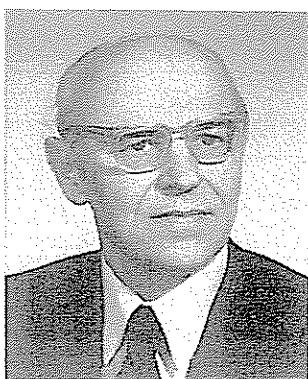
tevékenységünknek — és az eredmények bemutatása mellett körvonalazom a gyógyszerészet tudományos és gyakorlati fejlődésének politikáját, feladatait is, hisz ennek szolgálatába állítható Társaságunk legnagyobb példányszámban megjelenő szaklapja, a „Gyógyszerészet” is.

Szaklapunk első évfolyamának első és második egyesített száma 1957. májusában hagyta el a sajtót. A felkért és megbízott 3 tagú szerkesztőség élén *dr. Végh Antal* egyetemi tanár állt, munkatársai *dr. Láng Béla* kiváló gyógyszerész, felelős szerkesztő és *dr. Kovács László* minisztériumi főelőadó, szerkesztőségi titkárok voltak. A szerkesztőségnek a műszaki-gazdasági, adminisztratív feladatok megoldásában *Láng Miklós* volt segítségükre.

Külön megtiszteltetés számomra, hogy a negyed évszázados jubileum alkalmából mindnégyüket ma is a Magyar Gyógyszerészeti Társaság kebelén üdvözölhetem, köztük elsősorban az azóta nyugállományba vonult *Végh* professzort, lapunk szellemi irányítóját és egyben kritikusat is, aki mindig rámutatott a még meglévő hibákra, meghatározta a fejlődés útját, és ezzel a szaklap színvonalát folyamatosan emelte. Ugyanígy köszöntöm a szerkesztőség további három tagját, akik jelenleg is fáradhatatlanul munkásai szaklapunk ügyének. Hosszú lenne felsorolni azok nevét, akik az eltelt időszakban a szerkesztői, szerkesztői-zottsági, lektori munkában résztvettek, s nem

Dr. Végh Antal

Dr. Láng Béla

Dr. Kovács László

Láng Miklós

utolsó sorban a közlemények, referátumok, krónika rovatok stb. szerzőit, akik lapunk és a gyógyszerészet előbbrevitelének letéteményesei, sokszor nemcsak dolgozói, hanem harcosai is voltak. Mindannyiuknak, magam és az egész gyógyszerész társadalom nevében, köszönöm fáradozásukat, munkájukat a magyar gyógyszerészeti szak-sajtó előbbreviteléért.

A jubileum alkalmából elvégeztem a szaklap 1957—1980. évi munkájának elemzését, statisztikai felmérést végeztem, hogy következtetést vonhassak le egyrészt arra, hogy célkitűzését szaklapunk mennyiben teljesítette, másrészt megállapítsam a fejlődési tendenciákat és a továbbfej-
lés lehetőségeit.

A „Gyógyszerészet” már indulásakor is elsődleges feladatának tekintette, hogy „a gyógyszerész-tudományok terén hazánkban és világszerte elért eredményekről állandó tájékoztatást nyújtson; ebbe az ismeretkörbe tartozó közérdekű kérdéseket felvessen és ilyenekre válaszoljon; megvitatásuk fórumául szolgáljon” ... „lapunk további célja, hogy a gyógyszerárakban, a gyógyszerári köz-

pontokban, gyárakban, laboratóriumokban és intézetekben dolgozó gyógyszerészek között állandó eleven kapcsolatot biztosítson és mindezzel dolgozó népünk gyógyszerellátásának állandó fejlesztését szolgálja. A szerkesztőbizottság elsősorban a gyógyszerészeti technológia, a gyógyszerhatástan és a gyógynövényismeret újabb eredményeiről kíván áttekintő közleményeket közölni, de természetesen közölni kíván minden, a gyógyszerész tudományok körébe tartozó munkát, amennyiben az a gyógyszerészek továbbképzésének, korszerű tájékoztatásának célját szolgálja”.

A fenti célkitűzések megvalósításának mutatóit, számadatait táblázatban foglaltam össze. A táblázat globális és részleges adataiból következtetni lehet a munka nagyságára, a tervek megvalósítására, a fejlődés irányára.

Örömmel kell megállapítani, hogy a célkitűzéseknek megfelelően a közlemények között 61%-ban szerepelnek a továbbképző jellegűek és 39%-ban a kísérletesek. Lapunk így teljesítette elsősorban továbbképző jellegét, de ugyanakkor mindig helyt adott a hazai és külföldi kísérletes munkáknak is.

A „Gyógyszerészet” rovatjai

Tudományterületek	Továbbképző	Kísérletes	Gyógyszerügyi szervezés	Gyógyszerészet története	Összesen	Könyvismeret	Referátum	Vitaforum	Krónika, hír	Összesen
Gyógyszertechológia	152 33,3%	213 41,8%			365 27,9%					
Általános, fizikai, anal., gyógyszerészi-, preparatív kémia	94 20,6%	167 32,7%			261 20,0%					
Gyógyszerhatástan	70 15,3%	31 6,1%			101 7,7%					
Toxicológia	7 1,5%	2 0,4%			9 0,7%	1707 16,1%	5745 54,2%	360 3,4%	2785 26,3%	10 597 100%
Közegészségtan	59 12,9%	34 6,7%			93 7,1%					
Mikrobiológia	14 3,1%	18 3,5%			32 2,5%					
Növénytan, drogisme- ret	61 13,3%	45 8,8%			106 8,1%					
Gyógyszerügyi szervezés	(188)		188		188 14,4%					
Gyógyszerészeti történet	(151)			151	151 11,6%					
	796 61%	510 39%			1306 100%	1707 16,1%	5745 54,2%	360 3,4%	2785 26,3%	10 597 100%

Már hosszú idő óta lapunk felépítésében a továbbképző és a kísérletes közlemények rovata mellett külön két új rovat is szerepel: a gyógyszerügyi szervezési-, és a gyógyszerésztörténelmi rovat. Úgy vélem, helyesen döntött annakidején ezeknek a rovatoknak az elkülönítésével és önálló megindításával a szerkesztőbizottság, mert így az egyre nagyobb jelentőségű társadalomgyógyászati (szociálfarmácia) és gyógyszerészeti történelem (farmakohistória) kutatóit becsülte meg, s adott részükre lehetőséget kutatási eredményeik hangsúlyozott közzétételére és ezzel az ilyenirányú gyógyszerésztovábbképzés szolgálatára.

Érdekes és értékes megfigyeléseket tehetünk a táblázat részadatai alapján is: a kitűzött céljainknak, feladatainknak megfelelően a gyógyszerész továbbképzésben a különböző tudományterületek között első helyet foglal el a gyógyszerkémia, a gyógyszerészek legősibb, gyógyszerkészítéssel foglalkozó tudománya (33,3%), második helyen állanak a kémiai tárgyak (20,6%), s ezt követi a gyógyszerhatástan (15,3%), majd a növénytan, drogismeret (13,3%). Az adatok azt mutatják, hogy a 25 évvel ezelőtt elképzelt továbbképzési tervet a szaklap, a szerkesztőség és a közlemények írói teljesítették, mert a célkitűzésben a gyógyszerkémiai, gyógyszerhatástani és farmakognóziái továbbképzés szerepelt.

Hasonlóan tekinthető lényegében a helyzet a kísérletes közlemények terén, ahol a vezető helyen levő gyógyszerkémia (41,8%) a kémia (32,7%), majd a növénytan, drogismeret (8,8%) követi.

Külön figyelmet érdemel a gyógyszerügyi szervezési és gyógyszerészeti történelmi rovat közleményeinek meglehetősen nagy száma. Ebben szerepet játszhat, hogy ide soroltam — a rovat megjelenése előtti időkből is — a szakpolitikai közleményeket is. A táblázat nem mutatja, de az adatgyűjtéskor megállapítottam, hogy az utóbbi mintegy másfél évtizedben állandóan növekedett e rovatok közleményeinek a száma. Ez azt igazolja, hogy a szocialista gyógyszerészetben nemcsak egyre nőtt a szaktudományok gyakorlati jelentősége, hanem egyre többen vesznek tollat a kezükbe, hogy szervezési kutatásaik, megfigyeléseik eredményeit közkinccsé tegyék. S ez jó, mert kovásza lehet a gyógyszerészeti gyakorlat további fejlődésének.

E közlemények száma növekedésének másik okát abban látom, hogy egyre jobban kezdjük feltárni és megismerni, továbbá valóságában bemutatni a magyar gyógyszerészet múltját, amely a jövő építésének sok esetben modellje lehet. Aki egy szakterület múltját nem ismeri, a jelent nem értheti, a jövőt nem építheti! Csak annak a hivatásnak, szakmának van jövője, amely a múltját is megbecsüli! E rovatok közleményei számban és tartalomban is azt igazolják, hogy e leírt tételeket elfogadtuk, és minél teljesebb érvényrejutásának útjára léptünk.

A táblázat adatai között nagy a könyvismertetések és referátumok száma: 1709, ill. 5745, ami azt mutatja, hogy a referálók és a szerkesztőség bőségesen gondoskodnak a hazai és külföldi szak-

irodalom fejlődésének megismerési lehetőségeiről. E rovat munkásai között sokan nevük megadásával mások csak betűjellel vagy álnéven szerepelnek. Engedtessek meg, hogy a jubileum alkalmával a „Referáló rovat” „R.B.” jeléről a leplet lerántsam és köszönetemet fejezzem ki az idős Réthy Béla gyógyszerész kollegánknak háromezret meghaladó értékes referátumáért.

A „Levél a szerkesztőhöz” és a „Vitaforum” rovat adatai igazolják a gyógyszerügyi szervezési rovat értékelésénél már leírtakat. Végül a „Hírek”, ill. a „Kronika” rovat sok értékes információt tartalmaz, de hibája a lassú átfutás, a kései közlés. Ezért elnevezését valóban helyesen változtatta a szerkesztőbizottság „Kroniká”-ra.

De nemcsak e rovatnak, szinte mindegyiknek hiányossága a lassú átfutás, a kutatási új eredmények, információk késői megjelenése. Ezen csak a havilapnak hetilappá való átszervezése segítené. Úgy vélem, lapunk és a magyar gyógyszerészet megérdemelne — eddigi eredményei, fejlődése alapján — a hetilapot. Ennek szerkesztési, technikai feltételei is adódtak az MGYT új, Hógyes Endre u. 4. sz. alatti helyiségeiben.

Összességében megállapítható, hogy az adott lehetőségeink között lapunk lépést tartott a gyógyszerész tudományok és -gyakorlat fejlődésével, s szolgálja ezek előbbrevitelét.

Tudománypolitikai megfontolások alapján úgy látom, hogy a jövőben — az eddigi tudományterületek eredményeinek változatlan publikálása mellett — a gyógyszerkutatás, biogén gyógyszerészet, klinikai gyógyszerészet, farmakokinetika és a gyógyszerügyi szervezés kutatási eredményeinek közzétételére nagyobb súlyt kellene helyezni. Kívánatos lenne a Fórum rovat további fejlesztés is.

Lapunk 25 éves fejlődésének egyik legnagyobb eredménye, hogy a közlemények íróinak száma megsokszorozódott, ami igen nagy értéket, szellemi tőkét jelent. Kívánatos lenne a jövőben a fiatal gyógyszerészek, kutatók az eddiginél nagyobb számban való bekapcsolódását megvalósítani a szerzői táborba.

Ezen feladatok megvalósításához, a „Gyógyyszerészet” további fejlesztéséhez kívánok a közlemények, referátumok stb. szerzőinek, a szerkesztőbizottságnak és a szerkesztőknek további jó munkát és gazdag eredményeket.

Д-р К. З а л а и: *Научное и практическое развитие, политика и задачи фармации*

Автор по поводу 25-летней годовщины первого издания специального журнала „Gyógyyszerészet” (Фармация) подытоживает цели, задачи журнала, достигнутые результаты. По областям науки анализирует и с точки зрения истории науки оценивает статьи опубликованные за прошедшие 25 лет.

Dr. K. Zalai: *Scientific and practical development, professional policies and tasks of Hungarian pharmacy*

On the occasion of the 25th anniversary of the starting of Gyógyyszerészet—The Journal of the Hungarian Pharmaceutical Society—the Society's president submits an evaluation and summary of the Journal's tasks and aims, as well as of the achievements of the

period. The published papers are analysed according to disciplines and evaluated from the aspects of professional history.

Dr. K. Zalai: *Wissenschaftliche und praktische Entwicklung, Politik und Aufgaben der Pharmazie. Wertung und perspektivische Aufgaben bei dem Start des 25. Jahrganges des Fachblattes „Gyógyszerészet“ (Pharmazie).*

Der Verfasser gibt anlässlich der 25. Jahreswende des Erscheinens des Fachblattes „Gyógyszerészet“ eine Zusammenfassung über die Ziele, Aufgaben und erreichten Erfolge. Er analysiert nach Wissensfächern und bewertet aus geschichtswissenschaftlichem Ge-

sichtspunkt die in den vergangenen Jahren erschienenen Publikationen.

★ *Resumo en Esperanto:*

D-ro K. Zalai: *Taskoj, politiko, scienco kaj praktiko evoluo de la revuo „Gyógyszerészet“. Taksado kaj perspektivaj taskoj okaze de starto de la 25-a jarkolekto*

La aŭtoro — okaze de la 25-a datreveno de apero de la faka revuo „Gyógyszerészet“ — donas resumon pri la celoj, taskoj kaj atingitaj rezultoj de la revuo. Laŭ la sciencaj fakoj li analizas kaj el scienchistoria vidpunkto taksas la dum lapasinta tempo aperintajn publikajojn.

(A Magyar Gyógyszerészeti Társaság titkársága, Budapest, Hőgyes Endre u. 4. — 1092)

MOSÓSZERREKSEL KAPCSOLATBAN

IKW: ÖAZ, 33 (42), 759 (1979).

Alkalmi jelentések gyermekek által véletlenül lenyelt mosószerekkel kapcsolatos károsodások sokasodásáról olyan benyomást keltettek, mintha ezek a minden háztartásban megtalálható készítmények különös veszélyt jelentenének iskoláskor előtti gyermekek számára és indokoltá tenné szigorúbb őrzésüket. A való helyzetet most tisztázza az a tanulmány, amelyet a berlini, freiburgi és müncheni mérgező-információs központ statisztikai adatok alapján 64 NSZK-beli gyermek-klinika közreműködésével dolgozott ki. E szerint az NSZK-ban évente mintegy 4000 esetben fordulnak orvosi tanácsért a lakosság köréből vélt vagy valóban bevett mosó-, tisztítószerrel kapcsolatban. Az esetek 7%-a minden betegségi tünet nélkül zajlik le, de a többi eset túlnyomó részében sem észleltek komolyan veendő tünetet. Csupán edényöblítő gépek számára készült maró hatású szerekkel kapcsolatban volt néhány elvétett esetben kórházi ápolásra szükség. Nemzetközi megfigyelések alátámasztják ezeket a megállapításokat. A vizsgálatok arra a következtetésre jutottak, hogy a mosó- és tisztítószer túlnyomó többsége nem jelent veszélyt gyermekeink számára, de a mosogatógépekhez használt öblítőszerrel használatuk óvatosság ajánlatos. Ezeket a kisgyermekek által el nem érhető helyen tanácsos tartani. Egyébként ezeknek külső csomagolásán újabban már felülnő figyelmeztetés olvasható (113).

R. B.

MIGRÉN GYÓGYÍTÁSA PROPRANOLOLLAL

Restian, A.: *Produce farmaceutice (Bucuresti) 1979. com. 5532. p. 19—22.*

A migrén érszűkület és ezt követő benuállászerű értágulás eredménye. A szerotonin vált ki ilyen érszűkítőt, majd értágító hatást, de az erek érzékenységet is növeli a plazmakininekre. Migrénes roham alatt a szerotonin és katekolamin metabolitjai szabadulnak fel. Másrészt az ergotamin és dihidroergotamin is serkenti az alfa-adrenerg receptorokat, amelyek keresztként a katekolaminok értágító hatást fejtenek ki, de gátolják a katekolaminok rekaptálását is, nem jutván így el a paralitikus értágulásig. A propranolol mint béta-blokkoló, gátolja a paralitikus értágulást, ezért hatásos a migrén oki kezelésében. Egy brassói kórházban a szerző 19 női és 2 férfi beteg (37—65 év) alkalmazta a propranololt, akiknek a betegsége már 11—25 éve tart. Napi háromszor 10 mg adag mellett hetente ellenőrizte a pulzust, a vérnyomást, a mellékhatásokat, de főleg a rohamok erejét és gyakoriságát. Ha szükséges volt, az adagot napi háromszor 30 vagy 40 mg-ra növelte. A megfigyelés szerint a propranolol hatásos szer migrénes rohamok csökkentésére (84).

dr. Oláh Béla

A TUDÓVÉSZ

KEMOTERÁPIÁJÁNAK TAPASZTALATAI

Anastasatu, C.: *Produce farmaceutice (Bucuresti) 1979. com. 5532. p. 3—15.*

Az elmúlt két évtized megmutatta, hogy a gümőkór elleni harcban legeredményesebben a kemoterapeutikumok használhatók. Nagy hatású szerek, mint a Rifampicin, Sinerdol tették ezt lehetővé. A hosszú idejű kezelés (18—24 hónap) lerövidült 9—12 hónapra, majd 6—9 hónapra. A napi gyógyszereszedést felváltotta a hetente kétszeri (2/7) adagolás, ami sokkal könnyebben elviselhető. A régebbi individualizált kezelést standard gyógymóddal váltották fel, ami lehetővé tette, hogy a népbetegséget az általános orvosok lényegesen olcsóbban kezeljék. A hetvenes évek elején a tuberkulózis gyógyítása stagnált, de a Rifampicin és az Etambutol megjelenése a nemzetközi küzdőtérrel kilendítette a hőpontonról. Az Anastasatu prof. vezette bukaresti Fiziológiai Intézet kidolgozta, s széles körben, az egész országban bevezette ezek standardizált alkalmazását. Az, hogy a gyógyszerek a beteghez kellő időben eljutnak, lehetővé teszi minden beteg teljes gyógyulását, minden fertőző góc felszámolását (85).

dr. Oláh Béla

L-TRIPTOFÁN

A PSZICHIÁTRIAI GYAKORLATBAN

Pakes, G. E.: *Drug Intell. Clin. Pharmacy 13, 391 (1979).*

Aminosavak elővegyületeinek antidepresszánsként való alkalmazására az a föltevés adta az alapot, hogy a betegségek oka egyes biogén aminok szintézisének vagy felszabadulásának gátlása, illetve hiánya. Az L-triptofán, a szerotonin elővegyülete a vér-agy gáton könnyen áthatol, így a szerotonin-hiányos depressziók kezelésére alkalmas. 65—78%-ban kötődik albuminhoz, főként a májban bomlik le, a triptofán-pirroláz enzim segítségével. A közlemény ismerteti az anyag farmakokinetikai adatait, melyek közül csak a kb. 2,7 órási felezési időt emelem ki. Érdekes, hogy az egyes betegségtípusokban más és más eredmények adódtak, ezeket a szerző tárgyalja. Az L-triptofánt mindig piridoxinnal (B₆-vit.) és aszkorbinsavval együtt kell adni; előzőre mint a dekarboxiláz enzim co-faktorára, utóbbira pedig mint a hidroláz co-faktorra van szükség. A szerző ismerteti a mániás és skizofrén betegek kezelésének szokásos eljárásait, valamint a gyógyszer hiptonikumként történő alkalmazását. A mellékhatások enyhék, közülük a fejfájás és hányinger érdemel említést; ezek elsősorban a kezelés kezdetén jelentkeznek. Tartós szedés során előfordul szájszárazság, homályos látás, szívmegszűnés, verejtékezés, remegés, csalánkiütés, melyek a triciklusos antidepresszánsok mellékhatásaihoz hasonlítanak (91).

íj. Télessy István